

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА**

Схвалено

Вченою радою ІН НАН України,
протокол № 8
від «11» вересня 2024 року

Затверджено

на засіданні відділу соціальної антропології
ІН НАН України
протокол № 7
від «09» вересня 2024 року
завідувачка відділу соціальної антропології

Оксана КІСЬ

Силабус з навчальної дисципліни

“Усна історія: теорія і методологія”

що викладається у межах підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії – спеціальності

032 «Історія та археологія»

Львів 2024 р.

Силабус з навчальної дисципліни “Усна історія: теорія і методологія”

Назва курсу	Усна історія: теорія і методологія
Адреса викладання курсу	Інститут народознавства НАН України
Науковий відділ за яким закріплена дисципліна	Відділ соціальної антропології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 історія та археологія
Викладачі курсу	Кісь Оксана Романівна , завідувачка відділу соціальної антропології, докторка історичних наук, старша наукова співробітниця
Контактна інформація викладачів	kis@ucu.edu.ua
Консультації з питань вивчення курсу відбуваються	Консультації можливі у день проведення занять, наживо або он-лайн (на платформі ZOOM чи Google Meet). Час консультації - за попередньою домовленістю через електронну пошту.
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Курс знайомить з історією становлення, інституціями, теорією та методологією усної історії. Студенти здобудуть ґрунтовні знання та практичні навички для самостійної розробки та здійснення досліджень у форматі усної історії у контексті етнологічних та історико-антропологічних студій української культури. Передбачено вивчення принципів дизайну та поетапної реалізації усноісторичного дослідження – від формулювання теми до оприлюднення результатів. Студенти опанують конкретні методи і техніки інтерв'ювання, навчаться належно оформляти та архівувати усноісторичні документи, а також здійснювати їх аналітичне опрацювання. Велику увагу приділено етичним та правовим аспектам практики усної історії у постсоціалістичному контексті.
Коротка анотація курсу	Дисципліна “ Усна історія: теорія і методологія ” є нормативною дисципліною зі спеціальності 032 історія та археологія для освітньої програми “ історія та археологія ”, яка викладається в I семестрі в обсязі трьох кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Мета курсу – сформувати у студентів всебічні знання теорії та методології усної історії, виробити практичні уміння щодо застосування методів усної історії (інтерв'ювання) у польових дослідженнях та навички використання усноісторичних джерел в соціально-антропологічних і етнологічних дослідженнях. Завдання – навчити слухачів самостійно розробляти дизайн та реалізувати усноісторичний проект, належно оформляти супровідні документи, правильно зберігати усноісторичні джерела та коректно оприлюднювати результати усноісторичних досліджень.
Література для вивчення дисципліни	Основна література: 1. Адорно Т. Проработка прошлого // НЗ, № 40-4, 2005 2. Ассман А. <i>Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті</i> . Київ: Ніка-Центр, 2012 3. Грінченко Г. Г. <i>Усна історія: Методичні рекомендації з організації</i>

дослідження: Для студентів і аспірантів. Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007.

4. Грінченко Г. Концепція історичної пам'яті та дослідження політики пам'яті в сучасних соціально-гуманітарних студіях // Грінченко М. *Між визволенням і визнанням: Примусова праця в нацистській Німеччині в політиці пам'яті СРСР і ФРН часів «холодної війни»*. Харків: НТМТ, 2010, с. 19-90
5. Грінченко Г. Усна історія - теорія, метод, джерело // *Невизгадане: усні історії остарбайтерів* / автор-упоряд. Г.Грінченко. Харків: Райдер, 2004, с. 10-32
6. Грінченко Г., Реброва І., Романова І. Усна історія в пострадянських дослідницьких практиках (на прикладах сучасних Білорусі, Росії і України) // *Український історичний журнал*, № 4, 2012
7. *Женская устная история: Гендерные исследования* / Сост. А.Пето. В 2-х тт. Бишкек, 2004.
8. Кісь О. Усна історія: концептуальні засади // *Наукові записки ТНПУ ім.В.Гнатюка. Серія "Історія"*, вип. 2, ч. 3, 2015. С. 212–220.
9. Кісь О. Усна жіноча історія як феміністський проект: західні теорії, пострадянські контексти, українські практики // *Народознавчі Зошити*, №6, 2015, С. 1386-1405
10. Коннертон Пол. *Як суспільства пам'ятають*. Київ: Ніка-Центр, 2004
11. *Національна та історична пам'ять: словник ключових термінів* / кер. Авт. Кол. А.Киридон. Київ: Пріоритети, 2013
12. Нора П'єр. *Теперішнє, нація, пам'ять*. Київ: Кліо, 2014
13. *Почути травму. Розмови з провідними спеціалістами з теорії та лікування катастрофічних досвідів*. Інтерв'ю провела Кеті Карут. Київ: Дух і літера, 2017
14. Рикёр П. *Память, история, забвение*. М.: Изд-во гуманитарной литературы, 2004
15. *Слухати, чути, розуміти: усна історія України ХХ–ХХІ століть* : зб. наук. праць / за наук. ред. докторки істор. наук Г. Грінченко. К.: АРТ КНИГА, 2021
16. *Схід/Захід: Іст.-культ. зб.* – Вип. 11–12: Спец. вид.: Усна історія в сучасних соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень / За ред. В. Кравченка, Г. Грінченко. — Х.: ТОВ «НТМТ», 2008
17. Томпсон П. *Устная история: Голос прошлого*. – М., 2003.
18. *У пошуках власного голосу: Усна історія як теорія, метод та джерело*. Зб. наук. ст. / За ред. Г. Г. Грінченко, Н. Ханенко-Фрізен. – Харків: ПП «ТОРГСІН ПЛЮС», 2010
19. *Україна Модерна*. 2007, тематичне число 11 "Усна історія" / за ред. О.Кісь
20. *Устная история и биография: женский взгляд* / Под ред. Е Мещеркиной. Москва, 2004
21. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память // *НЗ*, № 40-41, 2005
22. *Хрестоматия по устной истории* / Пер., сост., введ., общ. ред. М.В.Лоскутовой. СПб., 2003

23. Шацька Б. Минуле-пам'ять-міт. Чернівці: Книги-XXI, 2011
24. Assmann, Jan. Communicative and Cultural Memory, in: *Cultural Memory Studies. An International and Interdisciplinary Handbook*, ed. By Astrid Erll and Ansgar Nünning. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2008, pp. 109-118
25. Devault, Marjorie L. Talking and Listening from Women's Standpoint: Feminist Strategies for Interviewing and Analysis. *Social Problems*. Vol. 37 (1) 1990, pp. 96-116
26. *Handbook of Oral History*, ed. by Thomas Charlton, Luis Mayers, Rebecca Sharpless. AltaMira Press, 2006, p. 170-206
27. Hirsch, Marianne. The Generation of Postmemory. *Poetics Today* 29:1 (Spring 2008), pp. 103-128
28. Gardner G. Unreliable memories and other contingencies: problems with biographical knowledge // *Qualitative Research*. 2001, Vol. 1(2): P. 185-204.
29. Grele R.J. *Envelopes of Sound: The Art of Oral History*. – NY, 1991.
30. Irwin-Zarecka I. Communities of Memory, in: Irwin-Zarecka I. *Frames of Remembrance: The Dynamics of Collective Memory*. New Brunswick-London: Transaction Publishers, 1994, pp. 47-65
31. Janesick Valerie. *Oral History for the Qualitative Researcher*. NY, London: The Guildford Press, 2010
32. Khubova D., Ivankiev A., Sharova T. After Glasnost: Oral History in the Soviet Union // *Memory and Totalitarianism. International Yearbook of Oral History and Life Stories*, ed. by Passerini, Luisa. Vol. 1. Oxford University Press, 1992. – P. 89-101
33. Kurkowska-Budzan, Marta. Oral history in public spaces in Poland: from grassroots beginnings in the 1990s to contemporary historical policy. *Oral History*, 2017, Vol. 45, No. 1, pp. 111-117
34. *Oral history: an interdisciplinary anthology*, ed. by Dunaway, David K. and Willa K. Baum, 2nd ed. California, 1996
35. *The Oral History Reader*, ed. by Perks, Robert and Alistair Thomson. London-New York, 1998
36. Ritchie, Ronald A. *Doing Oral History*. New York, 1995.
37. Thomas Selma. Private Memory In A Public Space: Oral History And Museums. *Oral History And Public Memories*, Ed. By Paula Hamilton And Linda Shopes. Philadelphia: Temple UP, 2008. – P. 87-102
38. *Women's words. The Feminist practice of oral history*, ed. by S.B. Gluck, D. Patai. London : Routledge, 1991,
39. Yow, Valerie Raleigh. *Recording Oral History. Guide for the Humanities and Social Sciences*. Second Edition. Altamira Press, 2005

Додаткова література:

40. Кісь О. З відстані двадцяти років: роздуми про конференції з усної історії у 1994 і в 2014 роках // Україна Модерна, 11 листопада 2014 <http://uamoderna.com/event/z-vidstani-20-rokiv>
41. Кісь О. Усна історія в Україні: практика польових досліджень. Рецензія на: [Грінченко Г. Г. Усна історія: методичні рекомендації з організації дослідження. — Харків, 2006. — 28 с.] // Вісник Харківського національного університету. — № 767. — Вип. 9. —

	<p>Серія "Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки". Харків, 2007. – С. 147-152 https://social-anthropology.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Kis_review_Grinchenko_metodychka.pdf</p> <p>42. Принс Гвін. Усна історія // Нові перспективи історієписання / за ред. П.Берка. – К.: Ніка-Центр, 2004. – С.149-193</p> <p>43. Скокова Л. Класифікація особистих документів і способи їх збирання // Скокова Л. Біографічні дослідження в соціології: традиція і сучасний досвід. – Київ. 2004. – 77-109</p> <p>44. Hoffman A. Reliability and Validity in Oral History // Ed. by Dunaway, David K. and Willa K. Baum. Oral history: an interdisciplinary anthology. 2nd ed. California, 1996. – P. 87-93</p> <p>45. Lummis T. Structure and validity in oral evidence // The Oral History Reader / Ed. by Perks, Robert and Alistair Thomson. London-New York, 1998. – P. 273-283</p> <p>46. Olick, Jeffrey K. Collective Memory and Chronic Differentiation // Olick, Jeffrey K. The Politics of Regret: On Collective Memory and Historical Responsibility. Routledge, 2007, p.175-192</p> <p>47. Portelli A. Oral History as Genre // Narrative and Genre / Ed. by M.Chamberlain and P.Thompson. NY: Routledge, 2000. – P. 23-45</p> <p>48. Ricoeur, Paul. Memory-Forgetting-History, in: Rusen, Jorn (ed.) Meaning and Representation in History. Berghahn Books, 2006, p. 9-19</p> <p>49. Ritchie D. Starting an Oral History Project // Ritchie, Ronald A. Doing Oral History. New York, 1995. – P. 23-50</p> <p>50. Rosenthal, Gabriele. Biographical Research // Qualitative Research Practice, ed. Clive Seale, Giampietro Gobo, Jaber F. Gubrium, and David Silverman. London: SAGE, 2004, p.48-64</p> <p>51. Ryen Anne. Ethical Issues // Qualitative Research Practice, ed. Clive Seale, Giampietro Gobo, Jaber F. Gubrium, and David Silverman. London: SAGE Publications, 2004, p. 230-247</p> <p>52. Thomson Alistair. Fifty Years On: An International Perspective on Oral History // The Journal of American History, Vol. 85, No. 2. (Sep., 1998), pp. 581-595</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	40 год. аудиторних занять (з них 20 год. лекцій, 20 год. семінарів і практичних занять), 20 год. самостійної роботи та 30 год. на виконання індивідуального проекту
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде :</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоретичні засади та методологічні принципи усної історії; • методіку організації усної історичного дослідження; • типи інтерв'ю, методи та методіки інтерв'ювання; • правові та етичні аспекти роботи у форматі усної історії; • правила архівування усної історичних документів; <p>розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • складність та неоднозначність досвідів індивідів та груп надзвичайних історичних обставинах • переваги та обмеження усної історії як методу дослідження

	<p>минулого в постсоціалістичних контекстах</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості функціонування індивідуальної і колективної пам'яті; • важливість індивіда як суб'єкта та дієвця історичного процесу та історієписання <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розробляти дизайн та організовувати усноісторичні проекти; • знаходити та встановлювати контакт з респондентами; • проводити усноісторичне інтерв'ю із застосування різних методик та технік; • належно оформлювати та опрацьовувати усноісторичні документи; • використовувати усноісторичні документи для дослідницьких, освітніх, громадських та культурних проектів.
Ключові слова	Усна історія, інтерв'ю, колективна пам'ять, історична травма, особисті спогади, усноісторичний документ, дослідницька етика
Формат курсу	Очний
Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Усна історія: становлення, теоретичні засади, інституції. 2. Етичні та правові аспекти усноісторичного дослідження 3. Усна історія і студії пам'яті. 4. Дизайн усноісторичного проекту. 5. Інтерв'ю як основний метод усної історії. 6. Основні техніки та прийоми інтерв'ювання. 7. Гендерні виміри усної історії. 8. Опрацювання та архівування усноісторичних джерел 9. Усна історія в освітніх практиках. 10. Сфери використання та форми оприлюднення матеріалів усної історії
Підсумковий контроль, форма	<i>Іспит</i> проводиться у формі презентації-захисту та перехресного (взаємного) рецензування студентами їхніх індивідуальних усноісторичних проектів.
Пререквізити	Для вивчення курсу аспіранти потребують базових знань з новітньої історії України (XX ст.), гендерних студій, етнології, джерелознавства, англійської мови
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, семінари, майстер-класи, практичні, групові завдання, індивідуальні проекти
Необхідне обладнання	Із урахуванням особливостей навчальної дисципліни, студентам необхідно мати цифрові диктофони (або смартфони з функцією аудіозапису) для проведення інтерв'ю, фотоапарати (або смартфони з фотокамерою) для фотофіксації, а також персональні комп'ютери для опрацювання аудіозаписів та підготовки матеріалів проекту. Для презентації проектів потрібен проектор та ноутбук .
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням: присутність та активність – 30 %

<p>навчальної діяльності)</p>	<p>домашнє читання – 20 % індивідуальний міні-проект – 40 % захист та рецензія міні-проекту – 10 %</p> <p>Письмові роботи: В межах виконання індивідуальних усноісторичних проектів, студенти повинні письмово оформити супровідні документи до інтерв'ю (біограма, паспорт інтерв'ю, поінформована згода респондента щодо умов використання), здійснити повну транскрипцію інтерв'ю згідно з встановленими правилами та написати підсумковий рефлексивний звіт по міні-проекту обсягом 8-10 тис. знаків.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, залучення сторонніх осіб до виконання завдань становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності у роботі студентів є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів виявленого плагіату чи обману. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Відвідання занять є невід'ємною складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу.</p> <p>Література. Літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде їм надано в електронному вигляді для особистого використання виключно в освітніх цілях (без права її передачі третім особам чи поширення).</p>
<p>Питання до заліку чи екзамену.</p>	<p>Іспит відбувається у формі презентації-захисту індивідуальних усноісторичних проектів та їх перехресного рецензування. При оцінці за проект враховується своєчасність, повнота та якість виконання наступних вимог:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обрання та узгодження з викладачем теми дослідження, формулювання дослідницької проблеми - розробка програми інтерв'ю (визначення ключових тем, формулювання і послідовність запитань) - пошук потенційних респондентів, встановлення контакту з ними - технічна, методична та змістовна підготовка до інтерв'ю - проведення інтерв'ю (аудіозапис) - оформлення супровідних документів (біограма, паспорт інтерв'ю, згода респондента на інтерв'ю та договір дарування/передачі прав на використання матеріалів інтерв'ю) - повна транскрипція інтерв'ю згідно з встановленими правилами - підсумковий рефлексивний звіт по міні-проекту (8-10 тис. знаків)
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>